
Geo Salmo, 24.000 tonna laxeldi á landi í Ölfusi

Álit um matsáætlun

1 Inngangur

Þann 19. október 2021 barst Skipulagsstofnun matsáætlun Geo Salmo vegna 24.000 tonna laxeldis á landi í Sveitarfélaginu Ölfusi samkvæmt 21. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021, sbr. lið 10.19 í 1. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði umsagna Sveitarfélagsins Ölfuss, Fiskistofu, Hafrannsóknastofnunar, Heilbrigðiseftirlits Suðurlands, Matvælastofnunar, Minjastofnunar Íslands, Náttúrufræðistofnunar Íslands, Orkustofnunar, Umhverfisstofnunar, Veðurstofu Íslands og Vegagerðarinnar um matsáætlun Geo Salmo.

2 Gögn lögð fram

Matsáætlun framkvæmdaraðila: 24.000 tonna laxeldi á landi í Ölfusi. Matsáætlun. Geo Salmo og VSÓ ráðgjöf, október 2021.

Umsagnir um matsáætlun bárust frá Sveitarfélaginu Ölfusi 23. nóvember 2021, Fiskistofu 6. desember 2021, Hafrannsóknastofnun 2. desember 2021, Heilbrigðiseftirliti Suðurlands 14. desember 2021, Matvælastofnun 3. nóvember 2021, Minjastofnun Íslands 26. nóvember 2021, Náttúrufræðistofnun Íslands 3. desember 2021, Orkustofnun 6. desember 2021, Umhverfisstofnun 10. desember 2021, Veðurstofu Íslands 29. nóvember 2021, Vegagerðinni 8. desember 2021 og Veitum 1. desember 2021.

Frekari upplýsingar bárust frá framkvæmdaraðila dags. 22. desember 2021.

3 Framkvæmd og umhverfisáhrif

Í matsáætlun framkvæmdaraðila eru kynnt áform fyrirtækisins um að framleiða 20.000 t/ári af laxi með möguleika á að auka framleiðsluna í 24.000 t/ári. Fjöldi bygginga fylgja eldisstöð af þessari stærðargráðu en umfangsmest eru eldisker. Auk þeirra eru byggingar sem hýsa slátrun, fiskvinnslu, spennistöð, hreinsistöð, gróðurhús, fóðurgeymslu, smávirkjun, súrefnisstöð og aðstöðu starfsmanna. Sjómiðlunartankar, sjótökuholur og ferskvatnsholur fylgja einnig stöðinni. Áætluð vatnspörf fyrir eldið er eftirfarandi:

- Ferskt vatn, að lágmarki 460 l/sek
- Sjór, 18.500 l/sek
- Heitt vatn, 8 l/sek

Um framkvæmdalýsingu vísast að öðru leyti til matsáætlunar Geo Salmo.

Að neðan er gerð grein fyrir atriðum sem fjalla þarf um í umhverfismatsskýrslu umfram það sem tilgreint er í tillögu framkvæmdaraðila eða leiðir beint af kröfum í 21. gr. laga nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana og reglugerðar á grundvelli þeirra.

Grunnvatn

Í matsáætlun Geo salmo kemur fram að unnið verði rennislíkan til að meta áhrif fyrirhugaðar vatnstöku á grunnvatn. Metið verði hvaða áhrif vatnstakan kann að hafa á seltu, hitastig og grunnvatnsstöðu í nágrenni framkvæmdarinnar.

Í umsögnum Veðurstofu Íslands og Orkustofnunar koma fram ýmsar ábendingar um hvernig standa skuli að mati á áhrifum af vatnstöku. Meðal annars bendir Veðurstofan á nauðsyn þess að gera grein fyrir aðrennslissvæði þeirra borhola sem notaðar verði til framleiðslunnar, mögulegu áhrifasvæði og að álagsþol svæðisins verði metið. Í umsögn Orkustofnunar kemur meðal annars fram að stofnunin telji mikilvægt að fyrir liggi rannsóknir og greining á vatnsgæfni fersks grunnvatns á lóð framkvæmdaraðila og mat á áhrifum á jafnvægi milli ferska vatnsins og jarðsjávar.

Í frekari upplýsingum frá Geo salmo er tekið undir ábendingar Orkustofnunar og Veðurstofunnar varðandi mat á áhrifum framkvæmdar á grunnvatn. Þá segir að við umhverfismat verði greinargerð og líkanreikningar verkfræðistofunnar Vatnaskila lögð til grundvallar mati á áhrifum á grunnvatn. Leitað verði til viðeigandi sérfræðinga og stofnana verði þörf á að afla frekari upplýsinga.

Í ljósi þess hve umfangsmikla vatnstöku fyrirhuguð starfsemi felur í sér, auk þess sem mikil ásókn er í grunnvatnsvinnslu á svæðinu, undirstrikar Skipulagsstofnun mikilvægi þess að mat á áhrifum grunnvatnsvinnslu verði ítarlegt. Skipulagsstofnun gerir ekki athugasemd við áformaða nálgun við mat á áhrifum á grunnvatn eins og henni er lýst í matsáætlun og svörum Geo salmo við umsögnum en bendir á að við mat á áhrifum þarf að taka tillit til hámarksvinnslu sem og meðalvinnslu. Jafnframt þarf mat á áhrifum á grunnvatn að svara því hvort og þá hvernig vatnstaka Geo Salmo takmarkar vatnsvinnslu annarra notenda á svæðinu. Þar sem um mjög mikla vatnstöku er að ræða og fyrirliggjandi upplýsingar um vatnafar svæðisins eru fátæklegar beinir Skipulagsstofnun því til Geo Salmo að setja fram í umhverfismatsskýrslu kosti um mögulega áfangaskiptingu uppbyggingar og grunnvatnsvinnslu. Með því móti væri unnt að leggja mat á reynsluna af fyrsta áfanga áður en ráðist er í seinni áfanga og framleiðslu með fullum afköstum.

Vöktun

Í matsáætlun Geo Salmo kemur fram að gert sé ráð fyrir að áhrif á grunnvatn og áhrif afrennslis á vatnsgæði og lífríki viðtaka verði vöktuð.

Í umsögn Veðurstofu Íslands kemur fram að vakta þurfi grunnvatnsstöðu og tryggja að ástandið sé ásættanlegt og innan viðunandi marka, t.d. hvað varðar niðurdrátt og breytingar á seltustigi brunnanna. Þetta er sérstaklega mikilvægt þegar álag á grunnvatnshlotið er hvað mest, t.d. við lægstu vatnsstöðu þegar veitirinn er hvað viðkvæmastur fyrir álagi. Auk þess að vakta grunnvatnsstöðu álagssvæðisins er jafnframt áriðandi að meta leitni til lengri tíma, sem og áhrif náttúrulegra breytinga. Veðurstofan telur mikilvægt að settir séu fram gæðastaðlar, viðmið og viðbragðsáætlanir þannig að tryggt sé að ferskvatnsveitirinn sé nýttur með sjálfbærni að leiðarljósi.

Í frekari upplýsingum Geo Salmo kemur fram að í umhverfismatsskýrslu verði gerð grein fyrir vöktun, viðmiðum og hvernig verður brugðist við ef niðurstaða vöktunar reynist ekki ásættanleg.

Í umhverfismatsskýrslu þarf að gera grein fyrir vöktun á vatnafari svæðisins sbr. ábendingar Veðurstofu Íslands. Nauðsynlegt er að vöktunaráætlun feli m.a. í sér viðmið sem talin eru ásættanleg fyrir stöðu grunnvatns á svæðinu og ráðgert er styðjast við sem og viðbragðsáætlun ef niðurstaða vöktunar reynist ekki ásættanleg. Ef bora þarf sérstakar eftirlitsholur vegna vöktunar þarf að gera grein fyrir því í umhverfismatsskýrslu.

4 Niðurstaða

Í samræmi við 21. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana nr. 111/2021 hefur Skipulagsstofnun farið yfir framlagða matsáætlun Geo Salmo ásamt umsögnum og viðbrögðum framkvæmdaraðila við þeim.

Við vinnslu og framsetningu umhverfismatsskýrslu þarf að:

1. **Grunnvatn.** Mat á áhrifum af vatnsvinnslunni þarf að taka tillit til hámarksvinnslu sem og meðalvinnslu. Mat á áhrifum af grunnvatnsvinnslunni þarf að fela í sér mat á því hvort og þá hvernig vatnsvinnsla Geo Salmo takmarki vinnslu annarra vatnsnotenda á svæðinu.
2. **Áfangaskipting.** Í umhverfismatsskýrslu þarf að gera grein fyrir mismunandi kostum á áfangaskiptingu á uppbyggingu starfseminnar.
3. **Vöktun.** Í umhverfismatsskýrslu þarf að gera grein fyrir vöktun á vatnafari svæðisins sbr. ábendingar Veðurstofu Íslands. Nauðsynlegt er að vöktunaráætlun feli m.a. í sér viðmið sem talin eru ásættanleg fyrir stöðu grunnvatns á svæðinu og ráðgert er styðjast við sem og viðbragðsáætlun ef niðurstaða vöktunar reynist ekki ásættanleg. Ef bora þarf sérstakar eftirlitsholur vegna vöktunar þarf að gera grein fyrir því í umhverfismatsskýrslu.

Reykjavík, 4. febrúar 2022

Egill Þórarinnsson

Sigurður Ásbjörnsson